

pumatka, noin neljä virtaa Knäsöihin mentiin taas astumalla. Matka kesti neljä vuorokautta.

Perillä Knäsöissä oltiin vuorokauden verran, myytiin tavarat ja ostettiin sokeria, teetä, krinkelä ja vaatetavaraa. Talvireitti hevosella tai poroilla oli lyhyempi. Koko retkeen meni aikaa 4-5 vuorokautta.

Kertojamme Vasili meni kansakouluun 12-vuotiaana. Koulun 3-vuotinen ja sijaitsi Oulangan kirkonkylässä. Siellä poika asui Leander Borodkinin luona. Isän sisko oli siellä miehellä. Kotona muuan suomalainen työmies Kuusamon Paanajärveltä opetti hänet lukemaan suomeksi. Isä tilasi suomalaisia sanomalehtiä, mm. oululaiset Liitto ja Kaleva. Näistä syistä – kun kertoja kävi ”suomalaista koulua” ja kotiin tilattiin suomalaisia sanomalehtiä – kylällä puhuttiin, että ”kylällä kokonaan ruotettiin tuo talo”.

Opettajana Oulangan koulussa oli venäläinen Larionovits, joka osasi jonkin verran karjalaakin. Karjalan kielen puhuminen koulussa oli kuitenkin kiellettyä. Rangaistuksena oli mm. nurkassa seisominen tai polvillaan suolasäkin päällä. Koulussa oli noin 30 oppilasta, poikia enemmän kuin tyttöjä. Vanhemmasta vain jokunen osasi venäjää. Lukutaitoisia oli vain kaksi, kertojan isä ja Jyrki Zaikov.

Soukelon kylässä oli muutamia Suomesta tulleita ammattimiehiä. Oli suomalainen seppämestari Antti Paanajärveltä ja suomalainen suutari Riekkinen Kuusamosta. Kylässä kävi suomalaisia kauppiaita. Nämä kuljivat vaatetavaraa myyden Knäsöihin saakka. Tällainen kaupankäynti oli laitonta, mutta asukkaat suosivat näitä kauppiaita. Suomalaisia kävi myös häissä Karjalan puolella. Häissä sai nimittäin ilmaisen ruuan ja viinan.

Suomalaisia vieroksuttiin Karjalassa uskonnon takia, sanottiin pakanoiksi. Venäläisiäkin kulki Soukelossa. He olivat aivan ummikkoja ja toimivat haudankaivajina.

Soukelon kolhoosi

Soukelon kolhoosissa on nyt lehmä 28, nuorta karjaa 3, sonneja 2 ja yksi siitossonni. Poroja kolhoosissa on 180 ja hevosia 14. Kolhoosin jäsenillä on hyvä työmoraali. Vain yksi, Feodor nimeltään, suhtautuu kolhoosin töihin kylmäkiskoisesti. – PK 4.1.11933

Soukelo vuonna 1918

Soukelon kylä sijaitsee Pääjärven – Koutajärven reitin varrella noin 25 kilometriä Paanajärvestä itä-pohjoiseen. Kylä on sijoittunut ymmyrjäisen Soukelojärven kaakkoiskulmassa olevalle Soukelon niemelle.

Kylän talot olivat sijoittuneet siten, että niemen kärjessä oli Harittanan talo, jota seurasivat Kotilahden rantaa Mehvon talo, Irkilän mökki, Onton talo, Mikkilän talo ja Jöyssein mökki, joka sijaitsi lähimain Kotilahden pohjukassa, mutta kuitenkin niemenpuoleisella rannalla. Soukelonniemen pohjoisella rannalla eli siis järven puolella talot olivat lännestä lukien Tiittalan ensimmäinen talo, Hourin talo, Iljan talo, Seredinin talo, Tiittalan toinen talo ja Arhipan talo. Kotilahden eteläisellä rannalla on neljä taloa. Läntisin niistä oli Rotola, seuraavana Mehvon toinen talo, Iijan talo ja Ontrein talo.

Soukelonjärvi on noin seitsemän kilometriä pitkä ja suunnilleen saman levyinen. Siinä on lukuisia saaria ja luotoja. Runsaan puolen kilometrin päässä kylästä sijaitsee luoto, jota kutsutaan nimellä Kaksihavunen. Pohjoiseen päin saman matkan päässä, noin 600–1 000 metriä kylästä, on kuunsirppiä muistuttava Matkaluoto. Keskellä järveä ovat Soukelosaari, Kalmasaari, Ravantisaari, Selkälouoto jne. Järven etelärannalla, noin kahden kilometrin päässä kylästä, on Lappoitsaari ja sen takana Leukusenjoen suu, josta lähtee tie kohti Paanajärveä. Käsite ”tie” edustaa vain metsässä olevaa aukkoa, jota voidaan ajaa vain talvella. Kesäinen polku seuraa samaa aukkoa, mutta kiertää suot.

Kylästä itään ovat Ruokosmanlahti, Orjaniemi ja Kumajoen suu. Etelässä kylää kiertää suo, joka kylän kohdalla on palanut ja puuton. Kotilahden etelärannalla olevien talojen takana suo kasvaa ohutta metsää. Suon yli johtaa tiepahanen Ukonniemeen ja sieltä edelleen Vartiolummin kylään sekä itäisenä haarautumana Oulankaan. Kolmas tie menee Soukelonjärven poikki Ruvaan ja sieltä edelleen Kivisalmen kautta Susijärvelle, Koutajärvelle ja Knäsöihin kylään Vienanmeren rannikolle. Sieltä mm. kuusamolaiset hakivat sillikuormansa ja näillä matkoillaan pistäytyivät Soukelossakin.

Vuonna 1918 Soukelon kylä eli alkukantaista metsätyöläisen elämää. Jokaisella talolla oli omat pienet peltotilkkinsä, joissa viljeltiin ohraa, perunaa, naurista, sipulia ym. Ruista kylvettiin vain Tiittalan talossa. Vilja ei riittänyt läheskään koko vuodeksi. Jauhoja jouduttiin tuomaan Knäsöistä joskus myös kesällä, jolloin ne kuljettiin vesiteitä veneellä järviä ja jokea myöten; vetotaipeilla tavarat jouduttiin kantamaan. Vuonna 1918 kylää koetelti ankara jauhopula. Silloin syötiin varsin yleisesti pettua ja olkileipää.

Karjaa oli 1 – 5 lehmää taloa kohti. Kesällä karja sai ruokansa luonnonlaitumilta, talvi-ruoka tehtiin luonnonniityiltä. Niityt olivat Ruokosmalahden ympärillä. Leukusenjoen varrella ja Leukusjärven ympärillä samoin kuin Somosenlahden rannoilla kyläläisillä oli perattuja heinämaita. Viimeksi mainitut alueet olivat kylästä länteen.

Muutamissa taloissa oli poroja. Suurin karja käsitti 500 päätä. Poroja laidunnettiin kylästä länteen olevilla vaaroilla Viinikumpua myöten. Lehmät sen sijaan kävivät laiturilla etelän suunnalla Siirivaarassa, Partakummussa ja Varsankijärven rannoilla. Tämä järvi sijaitsee Soukelon ja Ukonniemen välisessä ylänkömaastossa Murto-kummun tuntumassa. Järvestä laskee pieni Okkulanoja Soukelonlahteen. Varsankijärveen istutettiin aikoinaan siikoja.

Kylän kulttuuririennosta tuskin voi puhua muussa kuin kalevalaisessa mielessä. Kullervon nuoruudesta laulettiin nuottamatkoilla. Kun kylässä ei ollut koulua, lukutaidottomuus oli yleistä. Kirjanainen sentään kylässä oli. Hän luki slavoninkielistä raamattua uskonnollisina pyhinä järjestetyissä tilaisuuksissa.

Vuonna 1918 ajat olivat Soukelossakin rauhattomat. Suomalaisia punakaartilaisia ilmaantui kylään. Erästä heistä sanottiin ”sinipukuksi”. Hän toimi jonkinlaisena agitaattorina. Kevään kuluessa kylään kerääntyi aseistettuja miehiä, joiden toimista kyläläisillä ei ollut varmaa käsitystä. Ajan kanssa se kuitenkin jossakin määrin selkeni. Valkoiset tekivät Suomesta päin kylään kaksi hyökkäystä. Toisen hyökkäyksen aikana kylän punaiset

pakenivat, mutta myös hyökkääjät vetäytyivät pois. Ensimmäisen hyökkäyksen aikana Seredinin ukko sai kellarissa luodin rintaansa. Punaiset sanoivat, että ukko oli ollut valkoisten puolella – ampuivat oman miehensä.

Näiden taistelujen jälkeen punaiset jättivät Soukelon kylän, mutta tekivät myöhemmin sinne usein partiomatkoja ja kävivät myös hakemassa elintarvikkeita. Kylän väki puolestaan piileskeli yöt länteen suuntautuvissa metsissä, kuten Leukusenjoen ja Leukusjärven metsäpiirteillä. Näihin metsiin kyläläiset raahasivat myös muonavaransa. Näin Soukelon kylä oli tuona keväänä ja kesäläkin pitkiä aikoja tyhjänä. Päiväsaikaan käytiin maatoissa, yöksi siirryttiin metsäpiirteille.

Ennen näitä levottomia aikoja kylässä ei ollut yhteiskunnallisia vastakohtaisuuksia. Asukkaiden hyvinvointi perustui ahkeruuteen luonnon antimien keräämisessä. Jos patriarkaalisessa perheyhteisössä syntyi riita, perhe erosi, toisin sanoen veljekset vaimoineen erosivat tai jokin veljeksistä jätti lapsuudenkotinsa. Näin kylään syntyi uusi talo.

Kylän asukkaiden suuntaus länteen näyttää olleen ilmeinen. Paitsi että piilopaikat valittiin kylän länsipuolen metsistä on myös todettava, että vuoden 1922 sodan jälkeen valtaosa Soukelon kylän asukkaista siirtyi pakolaisiksi Suomen puolelle.

Oheinen käsikirjoitus löytyi Lauri Kuntijärven jälkeensä jääneistä papereista. Se on ilmeisesti hänen kirjoittamansa, jos kohta tekijää ei ole mainittu.

Soukelon kollektivistit

Soukelon kolhoosin (Piervaja maja) yhteenveto kuluu neusta maatalousvuodesta ja töistä:

- kevätkylvöjen viljelysala oli 15 hehtaaria, josta ohraa oli 8 hehtaaria, heinäkorjuussa kunnostautui erikoisesti Arhippa Zaikovin johtama prikaati,

- ohranleikkuussa paras oli Matro Zaikovan prikaati –päivänormi oliv ahintään 150 pros. – PK 17.11.1934.